

Preporuke o unapređenju kvalitete radnih mjesta #4

Informiranje radnika o radničkim pravima

U sklopu projekta *Rad po mjeri čovjeka*, 20. prosinca 2021. g. održana je online tribina pod nazivom „Kako do bolje informiranosti radnika i zašto je to važno za društvo?“ koja je okupila 40-ak sudionika. Tribina je organizirana kako bi se u javnosti podigla svijest o važnosti koju informiranost radnika ima za ostvarivanje radničkih prava i posljedično za kvalitetu radnih mjesta, te o tome kako istu i unaprijediti. Istraživanje informacijske pismenosti u kontekstu radničkih prava koje je provela Dijana Šobota iz Saveza samostalnih sindikata Hrvatske, na nacionalno reprezentativnom uzorku od 500 ispitanika zaposlenih temeljem ugovora o radu u travnju ove godine, a predstavljeno na tribini, dalo je empirijske podatke koji su poslužili kao podloga za panel raspravu koja je uslijedila. Istraživanje je među ostalim pokazalo da su sindikalno organizirani radnici puno bolje upoznati s radničkim pravima i da su spremniji aktivno se založiti za njih kao i da se radnici najčešće informiraju o svojim pravima tek kada im je neko pravo prekršeno. No istovremeno, većina ispitanika smatra da im treba biti dostupno više informacija o njihovim radničkim pravima, i u tome vide veću odgovornost poslodavaca i države; od poslodavaca očekuju cjelovitije informiranje o pravima prilikom zapošljavanja, ali i pri bilo kakvim promjenama radnih uvjeta. Od države radnici očekuju aktivnije informiranje radnika o radničkim pravima, a indirektno i učinkovitiju kontrolu i nadzor nad kršenjem prava kao i brže rješavanje radnih sporova, s obzirom da je jedan od glavnih razloga zašto se radnici ne informiraju i ne traže zaštitu prava upravo nepovjerenje u provođenje zakona i učinkovitost pravosuđa.

Tijekom panel rasprave mogle su se čuti različite ideje i percepcije o ulozi aktera u osiguravanju veće razine informiranosti radnika. Predstavnici sindikata, poslodavaca i znanstvene zajednice više puta su isticali važnu ulogu obrazovnog sustava kao i trenutne manjkavosti istog, zbog čega ne dolazi do pozitivne promjene. Kao jedan od najvećih problema istaknut je manjak sustavnog informiranja i obrazovanja koje bi pripremio kako buduće radnike tako i poslodavce. O radu i radničkim pravima ne uči se ni u osnovnim ni u srednjim školama, kao ni na većini fakulteta. Paralelno s tim, informacije koje daje Hrvatski zavod za zapošljavanje većinom su usmjerene na jačanje vještina koje će koristiti pri traženju posla poput pisanja životopisa ili simuliranja razgovora za posao, a kontinuirano izostaju informacije o tome što osobe moraju znati vezano uz ugovor o radu ili koja prava stječu kao radnici. Kroz panel raspravu, a i komentare od strane ostalih sudionika pohvaljeni su oni sindikati koji djeluju proaktivno, koji „izlaze na teren“ te koji informiraju radnike prvom prilikom i na taj način im pokazuju vrijednost i važnost sindikata. Većina panelista složila se oko procjene da su sami negativno percipirani u javnosti, predstavnici Vlade,

sindikata i poslodavaca složili su se da ih se nerijetko prikazuje samo u negativnom svjetlu što ih čini manje vjerodostojnima kada pokušavaju informirati svoje ciljane skupine.

Svi ti problemi kao i rješenja ponuđena od strane predstavnika sindikata, poslodavaca, Ministarstva rada, ali i samih radnika kao i drugih zainteresiranih stručnjaka rezultirali su niže navedenim preporukama, usmjerenim na sve ključne aktere – poslodavce, Vladu te sindikate.

Preporuke za poslodavce:

Informirati i educirati menadžersko osoblje o radničkim pravima -> s obzirom da je istraživanje je pokazalo kako je poslodavac radnicima jedan od glavnih izvora za traženje i provjeravanje informacija o radničkim pravima, važno je da i ovlaštene osobe poslodavaca te menadžersko osoblje budu informirani i educirani o radničkim pravima. To se postiže kroz poticanje razvoja vještina i znanja o toj temi te stvaranjem kulture rada u kojoj menadžeri i ovlaštene osobe poslodavca prenose ne samo naredbe i zadatke već i pružaju informacije radnicima o pravima te kako ih kod poslodavca mogu ostvariti.

Poštivati odredbe Zakona o radu -> kao što je istaknuto tijekom panel rasprave, zaštita materijalnih prava radnika danas je na puno višoj razini nego u usporedbi sa situacijom prije 20-ak godina. Međutim, kršenja prava radnika i dalje se događaju, kako kroz zlouporabu ugovora na određeno, preko neplaćenog prekovremenog rada sve do „rada na crno“, a radnici zbog straha od otkaza i drugih sankcija poslodavca ne traže zaštitu svojih prava. Svjesno kršenje prava, iskorištavanje nedovoljne informiranosti te odvratanje radnika od zaštite svojih prava nezakonita su postupanja i negativno utječu na percepciju prema poslodavcima kao i na njihovu sposobnost zadržavanja i privlačenja kvalitetne radne snage.

Informirati radnike o njihovim pravima prilikom zapošljavanja i pri svakoj izmjeni radnih uvjeta -> još jedna preporuka koja je proizašla iz istraživanja, a spomenuta je i tijekom same panel rasprave. Proces zapošljavanja je trenutak kada radnik upoznaje poslodavca i svoje buduće radno mjesto, a osim informacije o obvezama, dužnost je poslodavaca informirati radnike o pravima koje kao radnici imaju.

Preporuke za Vladu:

Sustavno raditi kroz obrazovanje na informiranju budućih radnika i poslodavaca -> jednoglasna je ocjena sudionika panel rasprave da je ključno djelovati kroz obrazovni sustav. Trenutno se kroz formalno obrazovanje mlade ne uči dovoljno, ili uopće, o konceptu rada, o radničkim pravima, niti ih se priprema za tržište rada, ni kao buduće radnike ni kao potencijalne poslodavce. Ako želimo imati informirane radnike, koji znaju i ne boje se kritički razmišljati, ali i ako želimo odgovorne

poslodavce koji cijene svoje radnike i stvaraju kvalitetnu radnu atmosferu, potrebno ih je sve osnažiti točnim informacijama i vještinama njihovog pronalaženja, vrednovanja i kritičkog korištenja.

Osnažiti institucije poput Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za informiranje -> osim sustava formalnog obrazovanja, kroz panel raspravu istaknut je neiskorišteni potencijal u informiranju koji ima Hrvatski zavod za zapošljavanje te CISOK centri. Oni direktno komuniciraju s nezaposlenim osobama te što samostalno, a što kroz partnerstva s udrugama civilnog društva i učilištima za obrazovanje odraslih osnažuju i pripremaju trenutno nezaposlene kao buduće radnike ili poslodavce. Trenutno, većina tečaja ili radionica fokusirana je na razvoj vještina korisnih pri pronalasku posla, a nedovoljno je pažnje posvećeno informiranju osoba o njihovim pravima i mogućnostima u trenutku kada se zaposle.

Nadzirati provedbu Zakona o radu i kažnjavati kršenje radničkih prava – iako ova preporuka nije toliko specifična za temu informiranosti radnika, istraživanje i panel rasprava jasno su ukazali na posljedice neučinkovite zaštite radničkih prava. S jedne strane događa se pad povjerenja u institucije i zaštitu koju bi iste trebale ostvariti za radnike. To s druge strane rezultira nesigurnosti radnika i oklijevanjem kada je potrebno zaštititi vlastita prava, tako je više od 45% sudionika koji nisu zatražili zaštitu izjavilo da je to napravilo jer ne vjeruju da bi urodilo plodom. Takav defetizam negativno utječe ne samo na svijest o važnosti informiranosti već i šire stvaranjem negativne percepcije o kvaliteti radnih mjesta u Hrvatskoj.

Preporuke za sindikate:

Proaktivno djelovati prema radnicima, pogotovo novim -> jednom kada se osobe zaposle na novom radnom mjestu sindikat im postaje najvažniji partner u ostvarivanju zaštite vlastitih prava. S obzirom na već ukazane manjkavosti u sustavu formalnog obrazovanja, važno je da sindikati, a pogotovo sindikalni povjerenici ostvare kontakt s novim radnicima u svojoj tvrtki/organizaciji te ih upoznaju s pravima koje imaju te s ulogom sindikata u zaštiti i ostvarenju istih.

Povezati se s obrazovnim institucijama -> uspješna promjena u informiranju mladih ne može se dogoditi samo uvođenjem novih pojmova u kurikulum ili manjim izmjenama postojećih nastavnih predmeta. Za kvalitetno upoznavanje s cijelim svijetom rada i radnih odnosa potrebno je osnažiti nastavnike i učitelje i omogućiti učenicima da čuju točne i korisne informacije od različitih aktera. Savez samostalnih sindikata Hrvatske i neki udruženi sindikati već su imali pozitivna iskustva suradnje sa školama te se to pokazuje kao uspješna suradnja koja rezultira informiranijim mladim ljudima. No, osim pojedinačnih i povremenih suradnji sa školama, potrebno je inzistirati na izmjeni

kurikuluma koji će osigurati obrazovanje učenika o svijetu rada i radničkim pravima, primjerice uključivanjem međupredmetne teme „Poduzetništvo i svijet rada.

Širenje članstva kroz direktne akcije -> sudionici panela i tribine pohvalili su rad sindikata i sindikalnih aktivista koji djeluju na terenu. Jedan od govornika, Domagoj Ferdebar, kroz svoja i iskustva svojih kolega iz Sindikata graditelja pokazao je kakvu razliku čini prisustvo predstavnika sindikata na terenu. Radnici su u takvim situacijama više zainteresirani, postavljaju više pitanja te radije saslušaju nove informacije, pogotovo ako se tiču njihovih prava. Iako takav pristup zahtijeva značajne kapacitete, kako brojem ljudi tako i njihovim sposobnostima organiziranja i komuniciranja, i dalje se takav oblik rada pokazuje kao iznimno uspješan te nešto što treba ostati jedan od najvažnijih oblika rada sindikata.

Govornici na tribini:

Ana Milićević Pezelj – Savez samostalnih sindikata Hrvatske (SSSH)

Domagoj Ferdebar – Sindikat graditeljstva Hrvatske (SGH)

Admira Ribičić – Hrvatska udruga poslodavaca (HUP)

Dražen Opalić – Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike

Boris Jokić – Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (IDIZ)

Više informacija i sažetak rezultata istraživanja možete pronaći na ovom linku:

http://www.sssh.hr/upload_data/site_files/informirani-i-aktivni-radnici-kao-preduvjet-rada-po-mjeri-covjeka_pregled-naivaznijih-rezultata-istrazivanja-informacijske-pismenosti-u-kontekstu-radnickih-prava.pdf

Tribina je organizirana u sklopu projekta „Rad po mjeri čovjeka“, financiranog sredstvima Europske Unije iz Europskog socijalnog fonda. Više informacija o projektu, o prošlim i nadolazećim aktivnostima možete pronaći na web stranici kao i na Facebook stranici.

<https://radpomjeri.eu/>

<https://www.facebook.com/RadPoMjeri>